

Αξιολόγηση των ευρημάτων διενεργηθείσας αυτοψίας από την Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τον Συνήγορο του Πολίτη στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών της περιοχής του Έβρου*

I. Εισαγωγή

Κατά το χρονικό διάστημα από 18 έως 20 Μαρτίου 2011 η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής ΕΕΔΑ) και ο Συνήγορος του Πολίτη (εφεξής ΣτΠ) πραγματοποίησαν επίσκεψη στην περιοχή των Νομών Έβρου και Ροδόπης προκειμένου να διερευνήσουν τις συνθήκες στους χώρους κράτησης αλλοδαπών, την εφαρμογή της νομοθεσίας ασύλου, καθώς και τα επί μέρους θέματα διαχείρισης των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στα σημεία εισόδου.

Το μικτό κλιμάκιο είχε επικεφαλής τον κ. Κ. Παπαϊωάννου, Πρόεδρο της ΕΕΔΑ και κ. Β. Καρύδη, Βοηθό Συνήγορο του Πολίτη στον Κύκλο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και αποτελείτο από τις κκ: Α. Αργυροπούλου-Χρυσοχοΐδου, Αντιπρόεδρο της ΕΕΔΑ, Λ.-Μ. Μπολάνη, επιστημονική συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ, Μ. Βουτσίνου, Ε. Κουτρούμπα και Ε. Μάρκου, ειδικούς επιστήμονες του ΣτΠ. Τα μέλη του ανωτέρω κλιμακίου πραγματοποίησαν επισκέψεις στους κάτωθι χώρους κράτησης: Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών Φυλακίου, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Νέου

* Το παρακάτω κείμενο εγκρίθηκε ομοφώνως κατά τη συνεδρίαση της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ της 30^{ης} Ιουνίου 2011.

Χειμωνίου, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Μεταξάδων, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Σουφλίου, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Τυχερού, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Φερών, Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών Βέννας. Εκτός από τις επισκέψεις στους χώρους κράτησης υπήρξε και συνάντηση με τον Αστυνομικό Διευθυντή Ορεστιάδας, κ. Γ. Σαλαμάγκα, και τον Αστυνομικό Υποδιευθυντή Αλεξανδρούπολης, κ. Ν. Μενεξίδη.

Επίσης, μετά από πρόσκληση των δύο φορέων πραγματοποιήθηκε στις 19.03.2011 σύσκεψη με την συμμετοχή εκπροσώπων τοπικών φορέων, αστυνομικών υπαλλήλων και οργανώσεων, οι οποίες δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Στην ανωτέρω πρόσκληση ανταποκρίθηκαν και συμμετείχαν στην σύσκεψη ο Διοικητής του Νοσοκομείου Αλεξανδρούπολης κ. Ραπτόπουλος, ο Πρύτανης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης κ. Ρέμελης, ο Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου, κ. Αγγλίας και ο Συμπαραστάτης του Δημότη κ. Βασματζίδης, ο Αστυνομικός Υποδιευθυντής Αλεξανδρούπολης κ. Μενεξίδης, η Πρόεδρος της Ένωσης Αστυνομικών Υπαλλήλων Νομού Ροδόπης κ. Τζατζανά, ο Πρόεδρος της Ένωσης Αστυνομικών Υπαλλήλων Νομού Έβρου, κ. Χατζηαναγνώστου, ο κ. Σπυράτος και η κ. Κουράφα από τους «Γιατρούς χωρίς Σύνορα», και η κα. Βεληβασάκη από το «Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες». Κατά την διάρκεια της ανωτέρω συνάντησης συζητήθηκε, εκτός των θεμάτων σχετικά με τα κέντρα κράτησης, και το ενδεχόμενο συγκρότησης και λειτουργίας δικτύου συνεργασίας με τους αρμόδιους φορείς για την διαχείριση των ανωτέρω θεμάτων.

Το παρόν, το οποίο συντάχθηκε μετά τις ανωτέρω αυτοψίες και τις συναντήσεις, οι οποίες ακολούθησαν με τους αρμόδιους φορείς της κεντρικής διοίκησης, περιέχει την καταγραφή των προβλημάτων αυτών και προτάσεις για την αντιμετώπισή τους καθώς και γενικές διαπιστώσεις για την υφιστάμενη κατάσταση αναφορικά με την διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στα σημεία εισόδου.

II. Διεθνές νομοθετικό πλαίσιο και υπερεθνικά όργανα ελέγχου

Κατ'αρχήν θα πρέπει να αναφερθεί ότι η διαδικασία, οι προϋποθέσεις και οι συνθήκες κράτησης, καθώς και η διαδικασία παροχής διεθνούς προστασίας ρυθμίζονται τόσο από το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο, όσο και από κανόνες διεθνούς δικαίου και δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεσμευτικής για την Ελλάδα ισχύος (βλ. ενδεικτικά Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και Άλλων τρόπων Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας, Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας, Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το παράγωγο δίκαιο, Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Η μη τήρηση από την χώρα μας των σχετικών υποχρεώσεων ή/και η πλημμελής εφαρμογή του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου έχουν αποτελέσει αντικείμενο έντονης κριτικής τόσο από οργανώσεις προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου, όσο και από δικαιοδοτικά όργανα διεθνών οργανισμών.

Ειδικότερα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι για τις συνθήκες κράτησης αυτή η κριτική σε βάρος της χώρας μας έχει καταστεί ιδιαίτερος οξεία τα τελευταία χρόνια, όπως χαρακτηριστικά διαφαίνεται από τις εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων (CPT),¹ του Ειδικού Εισηγητή του ΟΗΕ για τα Βασανιστήρια και Άλλη Σκληρή, Απάνθρωπη ή

¹ Βλ. *Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 23 to 29 September 2008*, CPT/Inf (2009) 20 (Strasbourg, 30 June 2009), *Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 17 to 29 September 2009*, CPT/Inf (2010) 33 (Strasbourg, 17 November 2010). Η CPT επισκέφτηκε χώρους κράτησης αλλοδαπών και το 2011 από τις 20 έως τις 27 Ιανουαρίου για να εκτιμήσει τα μέτρα που έλαβαν οι ελληνικές αρχές για να υλοποιήσουν τις επαναλαμβανόμενες συστάσεις της. Η πλήρης έκθεση από την επίσκεψη αυτή δεν έχει δημοσιοποιηθεί ακόμα.

Ταπεινωτική Μεταχείριση ή Τιμωρία,² του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA).³

Αναφορικά με το ανωτέρω θέμα θα πρέπει να αναφερθεί ότι ήδη στις 15 Μαρτίου 2011 η CPT εξέδωσε Δημόσια Δήλωση σχετικά με την Ελλάδα δυνάμει του άρθρου 10, παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας.⁴ Η βαρύνουσα σημασία της δημόσιας δήλωσης έγκειται στο γεγονός ότι πρόκειται για το *ύστατο «όπλο»* της CPT χρήση του οποίου έχει κάνει μέχρι σήμερα μόνο άλλες πέντε φορές (Τουρκία 1992 και 1996, Ρωσία 2001, 2003, και 2007 για την κατάσταση στην Τσετσενία). Η CPT τόνισε ότι *«η συνεχιζόμενη απουσία δράσης για να βελτιωθεί η κατάσταση σύμφωνα με τις συστάσεις της Επιτροπής όσον αφορά την κράτηση παράνομων μεταναστών [...] δεν αφήνει στην επιτροπή άλλη επιλογή από το να καταφύγει στο εξαιρετικό μέτρο της έκδοσης της παρούσας δημόσιας δήλωσης»*.

Στο σημείο αυτό, ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων διαμαρτυρήθηκε με επιστολή του προς τον Πρόεδρο της CPT για, την εκ μέρους της, επιλογή της δημόσιας ανακοίνωσης. Τονίσθηκε ότι η μέχρι τώρα πρακτική επιλογής δημοσίων ανακοινώσεων αφορούσε περιπτώσεις, όπου προσβαλλόταν βάναυσα ο σκληρός πυρήνας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (βασανιστήρια, φυσική και ψυχολογική κακομεταχείριση, αναγκαστικές εξαφανίσεις, απαγωγές κλπ). Τέτοιες καταγγελίες, ωστόσο, όπως σημειώνεται, δεν συντρέχουν για τη χώρα μας. Παράλληλα, στην εν λόγω επιστολή υπογραμμίζεται το βάρος που καλείται να αναλάβει η Ελλάδα στον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης καθώς και η επιγενόμενη επιβάρυνση του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος, ενώ περιγράφονται διεξοδικά πρωτοβουλίες και μέτρα που ελήφθησαν το τελευταίο χρονικό διάστημα στα σωφρονιστικά καταστήματα.

² *Report Submitted by the Special Rapporteur on Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Manfred Nowak: Mission to Greece, A/HRC/16/52/Add.4* (4 March 2011).

³ *Fundamental Rights Agency, Coping with a Fundamental Rights Emergency: The Situation of Persons Crossing the Greek Land Border in an Irregular Manner* (8 March 2011).

Παρά το γεγονός όμως ότι αντιλαμβανόμαστε και το πνεύμα κάποιων από τις ενστάσεις που διατυπώνει ο Υπουργός Δικαιοσύνης, το ίδιο το γεγονός και οι συνέπειες της δημόσιας ανακοίνωσης παραμένουν ως δεδομένα του ζητήματος .

Περαιτέρω, σύμφωνα με πρόσφατες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) εκτός από τις συνθήκες της κράτησης και η νομιμότητα της κράτησης έχει προκαλέσει την καταδίκη της χώρας για παραβίαση των άρθρων 3 και 5 της ΕΣΔΑ. Ενδεικτικά αξίζει να αναφερθούν οι αποφάσεις *S.D.*,⁵ *A.A.*,⁶ *Tabesh*,⁷ *M.S.S.*,⁸ *Rahimi*⁹ και *R.U.*¹⁰ *κατά Ελλάδα*. Σημειώνουμε δε, ότι εκκρεμούν ενώπιον του ΕΔΔΑ και άλλες υποθέσεις με αντικείμενο μεταξύ των άλλων και την παραβίαση των ανωτέρω διατάξεων της ΕΣΔΑ.¹¹

Τέλος, αναφορικά με την διαδικασία ασύλου και την εφαρμογή της ιδίως στα σημεία εισόδου αντί περαιτέρω ανάλυσης αρκεί να αναφερθεί η πρόσφατη απόφαση του ΕΔΔΑ *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδα*, η οποία, εκτός των όσων ήδη αναφέρθηκαν σχετικά με την κράτηση, έκρινε την χώρα μας ως μη ασφαλή χώρα για την επαναπροώθηση αιτούντος άσυλο αλλοδαπού στο πλαίσιο του Κανονισμού «Δουβλίνο II», λόγω μη τήρησης των εγγυήσεων για την αποτελεσματική εξέταση αιτήματος ασύλου και την εξασφάλιση κατάλληλων συνθηκών υποδοχής.

⁴ <http://www.cpt.coe.int/documents/grc/2011-10-inf-grc.pdf>.

⁵ *S.D. κ. Ελλάδα*, 11.06.2009. Αφορούσε τις συνθήκες κράτησης στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης στο Σουφλί.

⁶ *A.A. κ. Ελλάδα*, 22.07.2010. Αφορούσε τις συνθήκες κράτησης στο κέντρο κράτησης αλλοδαπών στη Σάμο.

⁷ *Tabesh κ. Ελλάδα*, 26.11.2009.

⁸ *M.S.S. κ. Βελγίου και Ελλάδα*, 21.01.2011. Αφορούσε τις συνθήκες στον χώρο κράτησης του αεροδρομίου.

⁹ *Rahimi κ. Ελλάδα*, 05.04.2011. Αφορούσε το κέντρο κράτησης αλλοδαπών στην Παγανή.

¹⁰ *R.U. κ. Ελλάδα*, 07.06.2011. Αφορούσε τις συνθήκες κράτησης στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης στο Σουφλί.

¹¹ Βλ. υποθέσεις: *C.D. και άλλοι*, *B.R.* και *A.M.* για τις συνθήκες κράτησης στη Βέννα Επίσης, εκκρεμούν οι: *Mahmundi και άλλοι*, *Qudus* για τις συνθήκες κράτησης στην Παγανή, *Lin* για τις συνθήκες κράτησης στο κέντρο κράτησης στο Ελληνικό, *Mathloom* για

III. Γενικές διαπιστώσεις – ευρήματα αυτοψίας

Σκοπός της αυτοψίας, όπως ήδη αναφέρθηκε, ήταν η καταγραφή των προβλημάτων σχετικά με την διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στα σημεία εισόδου, τις συνθήκες στους χώρους κράτησης, την διαδικασία καταγραφής και εντοπισμού των ευπαθών ομάδων, καθώς και τα ζητήματα της διαδικασίας ασύλου.

Αξιίζει να σημειωθεί ότι κοινή διαπίστωση όλων των συναρμοδίων φορέων είναι ότι η κατάσταση στην περιοχή του Έβρου τα τελευταία χρόνια έχει λάβει διαστάσεις ανθρωπιστικής κρίσης, λόγω της ιδιαίτερης αύξησης του αριθμού των εισερχομένων αλλοδαπών, κυρίως, στην περιοχή του Έβρου (περίπου 300 άτομα/ημέρα κατά μέσο όρο τους τελευταίους μήνες). Κοινή διαπίστωση αποτελεί επίσης, το γεγονός ότι τα σημαντικότερα ζητήματα παραβίασης θεμελιωδών δικαιωμάτων οφείλονται, κυρίως, στις σημαντικές ελλείψεις στις υποδομές, στην ανεπαρκή στελέχωση των αρμοδίων υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης και της Ελληνικής Αστυνομίας, καθώς και στην υιοθέτηση αναποτελεσματικών πρακτικών, οι οποίες έχουν συμβάλει στην διόγκωση των προβλημάτων και έχουν προκαλέσει τις ήδη προαναφερθείσες αντιδράσεις της διεθνούς κοινότητας σε βάρος της χώρας.

Συγκεκριμένα, τα κυριότερα προβλήματα, τα οποία διαπιστώθηκαν από τη διενέργεια της αυτοψίας στους χώρους κράτησης ή προέκυψαν από την ενημέρωση από τους αρμόδιους φορείς, συνοψίζονται κυρίως στα ακόλουθα:

A) Διαδικασία ασύλου

Στις ελληνικές παραμεθόριους παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις στο σύστημα εντοπισμού και καταγραφής των εισερχομένων πληθυσμών με βάση διακριτά χαρακτηριστικά τους, όπως δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, ευάλωτες ομάδες κ.α. Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι παρά την

τις συνθήκες κράτησης στο Ελληνικό και στην Αμυδαλέζα και *Zontul* για βασανιστήρια από λιμενικούς.

εγκατάσταση κλιμακίου της FRONTEX στην περιοχή, το οποίο συνεπικουρεί τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές στην καταγραφή των εισερχόμενων αλλοδαπών και την διενέργεια των σχετικών συνεντεύξεων, φαίνεται ότι μέχρι σήμερα οι αστυνομικές αρχές αντιμετωπίζουν τις μαζικές αφίξεις με ομοιόμορφες πρακτικές, ανεξαρτήτως των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των αλλοδαπών. Ως εκ τούτου, δημιουργούνται σοβαρότατα ζητήματα, αφενός, όσον αφορά τη μεταχείριση των ανθρώπων αυτών σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της χώρας, όπως αυτές προκύπτουν τόσο από διεθνείς συμβάσεις όσο και από την εθνική νομοθεσία, αφετέρου δε, όσον αφορά την εξασφάλιση πλήρους γνώσης εκ μέρους της Πολιτείας, του πληθυσμού που διέρχεται και διαμένει στη χώρα.

Πρέπει, επίσης να σημειωθεί ότι το κλιμάκιό μας έγινε αποδέκτης καταγγελιών περί λανθασμένης απόδοσης υπηκοότητας από τη FRONTEX σε αλλοδαπούς, τους οποίους καταγράφει, και οι οποίοι στερούνται ταξιδιωτικών ή άλλων εγγράφων ταυτοπροσωπίας. Επιπλέον, όταν η FRONTEX καταγράφει ανήλικους δεν σημειώνεται στο έντυπο που χρησιμοποιείται εάν είναι ασυνόδευτοι ή όχι, πληροφορία απαραίτητη για την εκκίνηση της διαδικασίας ορισμού επιτρόπου. Δεδομένου ότι η ευθύνη για την καταγραφή των αλλοδαπών ανήκει στην ΕΛ.ΑΣ, η οποία όμως στην πραγματικότητα δέχεται χωρίς δικό της επανέλεγχο την καταγραφή της FRONTEX οι ως άνω προβληματικές πτυχές της διαδικασίας πρέπει να τύχουν επίλυσης.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου εξακολουθεί να υπάρχει σοβαρό πρόβλημα ενημέρωσης για τα δικαιώματα των συλληφθέντων αλλοδαπών ή τη δυνατότητα υποβολής αιτήματος ασύλου, δεδομένης και της έλλειψης επαρκούς αριθμού διερμηνέων για την επικοινωνία με τους κρατούμενους.

Αξίζει δε, να σημειωθεί ότι παρά την έναρξη ισχύος του Π.Δ. 114/2010, με το οποίο έχουν επέλθει σημαντικές βελτιώσεις στην διαδικασία ασύλου, διαπιστώνονται ότι παραλαμβάνεται ιδιαίτερος μικρός αριθμός αιτημάτων για παροχή διεθνούς προστασίας στα σημεία εισόδου. Χαρακτηριστικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τα στοιχεία, που

χορηγήθηκαν από την αρμόδια Αστυνομική Διεύθυνση (Α.Δ.) Ορεστιάδας από την έναρξη εφαρμογής του ανωτέρω ΠΔ (σημ.: από 22.11.2010) έως 30.03.2011 είχαν παραληφθεί συνολικά 46 αιτήματα.

Εκτός, όμως, από τα προβλήματα στον εντοπισμό των δικαιούχων και την πρόσβαση στην διαδικασία ασύλου, προβλήματα διαπιστώθηκαν και στο σύνολο της διαδικασίας. Συγκεκριμένα, η ανεπαρκής στελέχωση των αρμοδίων υπηρεσιών για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, τα προβλήματα στην νομική ή άλλου είδους συνδρομή σε ευάλωτες ομάδες, όπως άτομα που έχουν υποστεί ψυχολογικά ή σωματικά τραύματα, καθώς και η καθυστέρηση στην εξέταση των αιτημάτων και την έκδοση των σχετικών αποφάσεων σε α' βαθμό αποτελούν τα σημαντικότερα ζητήματα, τα οποία εντοπίστηκαν κατά τον χρόνο διενέργειας της αυτοψίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Α.Δ. Ορεστιάδας, τα οποία αναφέρθηκαν ανωτέρω, επί των αιτημάτων, τα οποία έχουν υποβληθεί μετά την έναρξη εφαρμογής του Π.Δ. 114/2010, έχουν ήδη εκδοθεί σε α' βαθμό 15 αποφάσεις, οι οποίες είναι στο σύνολό τους απορριπτικές και κατά των απορριπτικών αυτών αποφάσεων έχουν ασκηθεί 4 προσφυγές.

Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι, ενώ κατά τον χρόνο της επίσκεψης υπήρχαν σε εξέλιξη προγράμματα παροχής νομικής συνδρομής σε αιτούντες άσυλο αλλοδαπούς, διαπιστώθηκε ότι υπήρχαν προβλήματα σχετικά με την πρόσβαση στους χώρους κράτησης, την επικοινωνία με τους κρατούμενους, ή την καταγραφή των αιτημάτων αυτών.

B) Διοικητική απέλαση και κράτηση

Όπως ήδη αναφέρθηκε, σύμφωνα με την ενημέρωση, την οποία είχαμε κατά τον χρόνο της επίσκεψης μας από τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές, φαίνεται ότι εξακολουθεί να εφαρμόζεται η γενικευμένη πρακτική της επιβολής διοικητικής απέλασης και κράτησης σε βάρος των παρανόμως εισερχομένων αλλοδαπών. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι και κατά τη διενέργεια προηγούμενων αυτοψιών στα σημεία εισόδου της χώρας (βλ. τις από 13.6.2007, 18.7.2007 και 12.6.2007 εκθέσεις αυτοψίας στη Σάμο,

στην Μυτιλήνη και στον Έβρο, αντίστοιχα) ο ΣτΠ είχε επισημάνει τα προβλήματα, τα οποία ανακύπτουν από την επιβολή διοικητικής απέλασης αδιακρίτως σε βάρος όλων των αλλοδαπών, οι οποίοι συλλαμβάνονται. Παρατηρείται δε, ότι η διοικητική κράτηση των συλληφθέντων στις περισσότερες περιπτώσεις διαρκεί μέχρι την εξάντληση του ανωτάτου χρόνου [σημ.: έξι (6) μήνες] και κατόπιν της άρσης αυτής, οι ανωτέρω αλλοδαποί αφήνονται ελεύθεροι με υπηρεσιακό σημείωμα για την «οικειοθελή» αναχώρησή τους από την χώρα εντός συγκεκριμένης προθεσμίας (συνήθως 30 ημερών).

Ιδιαίτερος θα πρέπει να σημειωθεί, επίσης, ότι παρατηρείται το φαινόμενο ανήλικοι να κρατούνται για μεγάλα χρονικά διαστήματα (π.χ. στο Φυλάκιο οι ανήλικοι κρατούμενοι που βρίσκονταν εκεί κατά την διενέργεια της αυτοψίας κρατούντο ήδη για 5 μήνες), επειδή δεν υπάρχει διαθεσιμότητα στα κέντρα φιλοξενίας ανηλίκων.

Επίσης χρήζει ειδικής μνείας το γεγονός ότι στους χώρους κρατούνται επίσης και ποινικοί κρατούμενοι (υπόδικοι ή κατάδικοι, καθώς και αλλοδαποί, που έχει ανασταλεί η εκτέλεση της ποινής και έχει επιβληθεί σε βάρος τους δικαστική απέλαση) λόγω του γεγονότος ότι δεν υπάρχουν θέσεις στα σωφρονιστικά καταστήματα της περιοχής. Οι ανωτέρω αλλοδαποί παραμένουν στο κέντρο κράτησης ή τα τμήματα συνοριακής φύλαξης μέχρι να καταστεί δυνατή η μεταγωγή σε σωφρονιστικό κατάστημα της χώρας, όπως μας δήλωσαν οι αστυνομικοί.

Αξίζει να επισημανθεί, εκ νέου, ότι, ενώ στην ισχύουσα νομοθεσία η απόφαση κράτησης επιβάλλεται στο πλαίσιο της εκτέλεσης της διοικητικής απέλασης του αλλοδαπού, εφόσον συντρέχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, οι οποίες αξιολογούμενες μπορούν να αιτιολογήσουν την αναγκαιότητα της επιβολής της κράτησής του, διαπιστώνεται ότι στην πράξη οι αρμόδιες αρχές προβαίνουν στην κράτηση των ανωτέρω αλλοδαπών, θεωρώντας ότι αυτό αποτελεί κατ'αρχήν δέσμια αρμοδιότητά τους, χωρίς καν να εξετάζεται η δυνατότητα απομάκρυνσής τους από την χώρα.

Θα πρέπει, βέβαια, να αναφερθεί ότι η επάρκεια των χώρων κράτησης φαίνεται να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την διάρκεια του χρόνου

κράτησης στα σημεία εισόδου, όπως διαπιστώθηκε κατά την διενέργεια της αυτοψίας. Συγκεκριμένα, προκύπτει ότι λόγω της περιορισμένης χωρητικότητας των χώρων κράτησης, ο χρόνος κράτησης μεταβάλλεται, ανάλογα με τις πιέσεις και το μέγεθος των ροών νεοεισερχόμενων αλλοδαπών στην περιοχή. Διαπιστώθηκε ότι σε περίπτωση, που δεν υπάρχει λόγω του υπερπληθυσμού επάρκεια στους χώρους κράτησης, κάποιοι αλλοδαποί, για τους οποίους διαπιστώνεται το ανέφικτο της εκτέλεσης της απόφασης απέλασής τους από την χώρα, συνήθως αφήνονται ελεύθεροι μετά την παρέλευση σχετικά σύντομου χρόνου, ενώ τους χορηγείται υπηρεσιακό σημείωμα με την εντολή να εγκαταλείψουν τη χώρα εντός ορισμένης προθεσμίας.

Ιδιαίτερος θα πρέπει να επισημανθεί το ζήτημα της **κράτησης των αιτούντων άσυλο**. Συγκεκριμένα παρατηρείται ότι, παρά την έναρξη εφαρμογής του Π.Δ. 114/2010, με το οποίο η κράτηση των αιτούντων άσυλο **επιτρέπεται κατ'εξαίρεση και εφόσον δεν μπορούν να εφαρμοσθούν εναλλακτικά μέτρα για συγκεκριμένους λόγους**, και παρά τις προαναφερθείσες αποφάσεις του ΕΔΔΑ σχετικά με τη μη νομιμότητα της κράτησης αιτούντων άσυλο αλλοδαπών στην χώρα μας, οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές εξακολουθούν να εκδίδουν αποφάσεις διοικητικής απέλασης πριν την υποβολή αιτήματος ασύλου και να διατηρούν την κράτηση των αιτούντων άσυλο αλλοδαπών μετά την υποβολή και κατά την διάρκεια εξέτασης των σχετικών αιτημάτων, μέχρι την εξάντληση του εξαμήνου.

Σημειώνεται επίσης ότι εκτός από τα υπόλοιπα ζητήματα νομιμότητας της κράτησης των αιτούντων άσυλο αλλοδαπών, η πρακτική αυτή φαίνεται να λειτουργεί αποτρεπτικά και για την υποβολή αιτήματος ασύλου από τους εν δυνάμει δικαιούχους διεθνούς προστασίας στα σημεία εισόδου και λόγω, μεταξύ των άλλων, του μεγάλου χρονικού διαστήματος κράτησής τους σε ιδιαίτερος δυσμενείς συνθήκες .

Γ) Συνθήκες στους χώρους κράτησης

Αναφορικά με τις συνθήκες κράτησης, κοινή διαπίστωση κατά τον χρόνο διενέργειας της αυτοψίας ήταν ότι οι χώροι κράτησης διαθέτουν ελλιπέστατες υποδομές και είναι ακατάλληλοι ακόμη και για ολιγοήμερη κράτηση, πόσο μάλλον που χρησιμοποιούνται για μακρόχρονη παραμονή. Ως εκ τούτου, ο υπερπληθυσμός που παρατηρείται στους χώρους κράτησης (σημ.: σύμφωνα με πληροφορίες των Αστυνομικών Διευθυντών κατά τους θερινούς μήνες σε κάποιους χώρους ο αριθμός των κρατουμένων ανερχόταν στο τριπλάσιο της δυναμικότητας των χώρων) σε συνδυασμό με τον ιδιαίτερος μεγάλο χρόνο κράτησης (σημ.: όπως διαπιστώθηκε σε πολλές περιπτώσεις μέχρι εξάντλησης του εξαμήνου) έχει ως αυτονόητη άμεση συνέπεια τις ιδιαίτερος δυσμενείς επιπτώσεις στις συνθήκες κράτησης των ανθρώπων αυτών.

Ειδικότερα, το πρόβλημα του συνωστισμού είναι τόσο έντονο, ώστε παρατηρείται το φαινόμενο σε πολλούς χώρους κράτησης (π.χ. Τυχερό, Σουφλί), οι κρατούμενοι να κοιμούνται στο πάτωμα. Επίσης, ιδιαίτερος σοβαρό είναι το ζήτημα της κράτησης στον ίδιο χώρο ανδρών, γυναικών και παιδιών (π.χ. Φέρες) λόγω έλλειψης κατάλληλου χώρου για την ξεχωριστή κράτησή τους.

Επίσης, παρατηρήθηκε ότι σχεδόν σε όλους τους χώρους δεν πληρούνται στοιχειώδεις προϋποθέσεις διαβίωσης ούτε για μία ημέρα (παρατηρείται έλλειψη φωτισμού και εξαερισμού, μη τήρηση οποιωνδήποτε κανόνων υγιεινής και καθαριότητας). Η αδυναμία συνεχούς πρόσβασης σε χώρους υγιεινής (τουαλέτα), οδηγεί σε φαινόμενα ακραία εξευτελιστικά για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια των κρατουμένων. Χαρακτηριστικά αξίζει να αναφερθεί ότι στο Τυχερό, όπως υπέπεσε στην αντίληψη του κλιμακίου, οι κρατούμενοι αλλοδαποί, οι οποίοι αναμένουν για την καταγραφή τους από το κλιμάκιο της FRONTEx, αναγκάζονται να βγαίνουν στο προαύλιο για τις σωματικές τους ανάγκες ή στην άκρη του διαδρόμου, εμπροσθεν του χώρου φύλαξης.

Έκδηλη ήταν σε όλους τους χώρους κράτησης η ανεπάρκεια βασικών ειδών πρώτης ανάγκης (π.χ. είδη υγιεινής, κλινοσκεπάσματα) και υπηρεσιών (π.χ. καθαριότητα, οίτιση κλπ.). Όπως αναφέρθηκε, τα προβλήματα αυτά αυξήθηκαν μετά την κατάργηση της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης με το Ν. 3852/2010, η οποία μέχρι τότε ήταν αρμόδια για την κάλυψη του κόστους λειτουργίας των κέντρων αυτών με χρηματοδότηση του Υπουργείου Εσωτερικών. Ειδικότερα για το ζήτημα αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3907/2011 προβλέπεται η μεταβίβαση της αρμοδιότητας της λειτουργίας των κέντρων κράτησης στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Όπως, όμως, ανέφεραν οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας για την μεταβίβαση της σχετικής αρμοδιότητας οι δαπάνες αυτές θα καλύπτονται από την περιφερειακή αυτοδιοίκηση, η οποία έχει αντικαταστήσει τις καταργηθείσες νομαρχίες από 01.01.2011, αλλά λόγω οργανωτικών προβλημάτων δεν είχε καταστεί δυνατή μέχρι τότε η έγκριση των σχετικών πιστώσεων και η εκταμίευση των χρημάτων για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών των κέντρων κράτησης.

Περαιτέρω, κατά την διάρκεια της αυτοψίας αναδείχθηκε το ειδικότερο ζήτημα της έλλειψης προαυλισμού των κρατουμένων. Σχεδόν σε όλους τους χώρους, με εξαίρεση το κέντρο κράτησης στην Βέννα, η πρόσβαση σε ανοικτό χώρο δεν επιτρέπεται, με προφανείς συνέπειες στην ψυχολογική κατάσταση των κρατουμένων, αλλά και στις σχέσεις τους με το προσωπικό φύλαξης. Οι επικαλούμενοι λόγοι ασφαλείας, εκ μέρους των αστυνομικών οργάνων, οι οποίοι αποκλείουν τον προαυλισμό των αλλοδαπών, φαίνεται, σε μεγάλο βαθμό, να ενισχύονται και από την αυξημένη πειθαρχική και ποινική ευθύνη των οργάνων σε περίπτωση απόδρασης διοικητικού κρατουμένου, η οποία σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις επισύρει τις ίδιες πειθαρχικές και ποινικές συνέπειες με την απόδραση ποινικού κρατουμένου.

Αναφορικά δε, με το θέμα της παροχής ιατρικής φροντίδας, όπως διαπιστώθηκε κατά την επίσκεψη στους χώρους κράτησης, σε ορισμένα κέντρα, όπως στο Τυχρό και το Φυλάκιο, λειτουργούν πρόχειρα ιατρεία,

ενώ όπως ενημερωθήκαμε, σε όλα τα κέντρα παρέχεται κάποια μορφή ιατροφαρμακευτικής φροντίδας από ιατρούς και νοσηλευτές ή ψυχολογική υποστήριξη από ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς. Θα πρέπει, ωστόσο, να τονισθεί ότι τόσο ο αριθμός του ιατρικού προσωπικού, όσο και ο εξοπλισμός στα κέντρα, ήταν ανεπαρκής για την κάλυψη των αναγκών του ιδιαίτερου μεγάλου αριθμού κρατουμένων, στους οποίους απευθύνεται.

Τέλος, ένα εξίσου σημαντικό ζήτημα, το οποίο θα πρέπει να επισημανθεί ιδιαίτερος, αφορά τα προβλήματα του προσωπικού φύλαξης των χώρων κράτησης. Οι εκεί υπηρετούντες αστυνομικοί καλούνται να ανταποκριθούν σε ποικίλες υποχρεώσεις, πολλές από τις οποίες ξεφεύγουν από την τυπική έννοια αστυνομικών καθηκόντων. Είναι επιφορτισμένοι τόσο με τη διενέργεια διοικητικών διαδικασιών όσο και με τη διαχείριση των καθημερινών και κοινωνικών αναγκών των κρατουμένων. Η διανομή φαγητού ή ειδών υγιεινής, η φροντίδα ακόμη και για την στοιχειώδη καθαριότητα, σε πολλές περιπτώσεις των χώρων, η φύλαξη αυτών, οι τρέχουσες διοικητικές υποχρεώσεις σε συνδυασμό με τις ανυπόφορες συνθήκες παραμονής στα επίμαχα Τμήματα, δημιουργούν καταστάσεις άγχους και απελπισίας, οι οποίες δοκιμάζουν ή και ξεπερνούν τα όρια αντοχής των αστυνομικών οργάνων. Η μεγάλη πίεση που δέχονται τα αστυνομικά όργανα λόγω των μακροχρόνιων κακών συνθηκών εργασίας, η οποία εντείνεται πολλές φορές από την περιορισμένη δυνατότητα επικοινωνίας με τους αλλοδαπούς κρατούμενους στο πλαίσιο εκτέλεσης των καθηκόντων τους, λόγω έλλειψης διερμηνέων, μπορεί να οδηγήσει και σε περιστατικά αστυνομικής βίας εις βάρος των κρατουμένων. Σχετικές καταγγελίες, άλλωστε, έχει δεχτεί επανειλημμένως και η CPT κατά τις επισκέψεις της στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών. Για τον λόγο αυτό κρίνεται επίσης σκόπιμο, εκτός από τα υπόλοιπα μέτρα, που είναι αναγκαία να ληφθούν για την βελτίωση των συνθηκών εργασίας του αστυνομικού προσωπικού (π.χ. αύξηση του προσωπικού, μεταθέσεις σε τακτά χρονικά διαστήματα κλπ.), να προβλεφθεί η δυνατότητα παροχής ψυχολογικής υποστήριξης από τους ψυχολόγους, που στελεχώνουν τα κέντρα, και στο αστυνομικό προσωπικό των κέντρων κράτησης.

IV. Συναντήσεις με τους αρμόδιους φορείς

Κατόπιν πρόσκλησης του ΣτΠ πραγματοποιήθηκε συνάντηση-ούσκεψη στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, στις 25 Μαΐου 2011, με θέμα τα σοβαρότατα ζητήματα που σχετίζονται με τις συνθήκες κράτησης των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών στα εν λόγω κέντρα και την εν γένει διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στα σημεία εισόδου. Στη συνάντηση συμμετείχαν, εκ μέρους του ΣτΠ, ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη κ. Καρύδης και ειδικοί επιστήμονες του Κύκλου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και εκ μέρους του Υπουργείου, ο Διευθυντής του Γραφείου του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, Πρέσβης κ. Αμοιρίδης, καθώς και στελέχη της ΕΛ.ΑΣ.

Κατά τη διάρκεια της συνάντησης υπήρξε κοινή εκτίμηση ότι η κατάσταση είναι κρισιμότητα, ενώ η διαχείρισή της, πέραν των όποιων νομοθετικών πρωτοβουλιών, απαιτεί την λήψη άμεσων μέτρων. Τονίσθηκε το θέμα των αντιδράσεων των τοπικών κοινωνιών για την δημιουργία και την λειτουργία των Κέντρων Πρώτης Υποδοχής σε συγκεκριμένες περιοχές (π.χ. Αιτωλοακαρνανία). Ακολούθως, και μετά από διεξοδική συζήτηση ο Δ/ντής της Δ/σης Αλλοδαπών κ. Ε. Κατριάδάκης ανακοίνωσε στο κλιμάκιο της Αρχής κάποια μέτρα που ελήφθησαν ή πρόκειται άμεσα να ληφθούν στα Κέντρα Κράτησης και Κέντρα Συνοριακής Φύλαξης στην περιοχή του Έβρου, τα οποία στο σύνολό τους έχουν αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού και σχετικών προτάσεων της ΕΕΔΑ και του ΣτΠ. Συγκεκριμένα ενημερωθήκαμε για τις ακόλουθες ενέργειες:

- Λήψη μέτρων για τον πλήρη διαχωρισμό γυναικών και ανηλίκων από τους άνδρες. Στο Κέντρο Φερών κρατούνται μόνο γυναίκες με τα τέκνα τους, ενώ τα ασυνόδευτα ανήλικα μεταφέρονται στην Αμυγδαλέζα.
- Χρηματοδότηση του καθαρισμού των κέντρων κράτησης από ειδικά συνεργεία με πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων.
- Δημιουργία ιατρείων. Για παράδειγμα, στις Φέρες τοποθετήθηκε container το οποίο καλύπτει τις ανάγκες ιατρείου, ενώ στο Τυχερό ανακατασκευάζεται το υπάρχον κτήριο.

- Αναζήτηση λύσεων για την αντιμετώπιση της έλλειψης προαυλισμού των κρατουμένων αλλοδαπών. Για παράδειγμα, στο Σουφλί διαμορφώνεται χώρος όπισθεν του κτιρίου, κατά τρόπο, ώστε να διενεργείται προαυλισμός χωρίς τον κίνδυνο διαφυγής των κρατουμένων. Παράλληλα, υπήρξε η δέσμευση ότι και στο Τυχερό θα ληφθούν ανάλογα μέτρα, για τον ασφαλή προαυλισμό των εκεί κρατουμένων. Στο σημείο αυτό, κοινή υπήρξε η εκτίμηση των αστυνομικών οργάνων ότι το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, βάσει του οποίου οι αστυνομικοί υπέχουν πειθαρχική και ποινική ευθύνη για την απόδραση των κρατουμένων αλλοδαπών, ακριβώς δηλαδή σαν να επρόκειτο για ποινικούς κρατουμένους, λειτουργεί αποτρεπτικά στη διενέργεια προαυλισμού, δημιουργεί δυσλειτουργίες στη μεταφορά ασθενών στα νοσοκομεία και γενικότερα σωρεύει άγχος στο φυλακτικό προσωπικό.
- Ενέργειες για την άμεση αντικατάσταση στρωμάτων και κουβερτών.
- Χορήγηση άδειας σε εκπροσώπους ΜΚΟ να εισέρχονται στους χώρους κράτησης και να ενημερώνουν τους αλλοδαπούς για τα δικαιώματά τους (βλ. δράση ΜΚΟ στο πλαίσιο χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων από την ΕΕ).
- Διανομή ενημερωτικών φυλλαδίων της Ύπατης Αρμοστείας και έχουν αναρτηθεί στους χώρους κράτησης τηλέφωνα της Ύπατης Αρμοστείας, του ΣτΠ και διαφόρων ΜΚΟ.
- Πρόσληψη ψυχολόγων, κοινωνιολόγων και διερμηνέων από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και αποστολή τους στα σημεία εισόδου για την παροχή υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής στήριξης.

Τέλος, αναφέρθηκε εκ μέρους των εκπροσώπων του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη ότι όσον αφορά το υπάρχον προσωπικό των Κέντρων Κράτησης, σχεδιάζεται η ανακατανομή του αστυνομικού προσωπικού με αστυνομικούς από άλλες περιοχές, όπως π.χ. την Χαλκιδική, προκειμένου να αντιμετωπισθεί το φλέγον ζήτημα της ψυχικής και σωματικής τους κόπωσης, το οποίο είναι απόρροια των άθλιων συνθηκών που επικρατούν στα εν λόγω Κέντρα.

Η εκτίμηση του κου Δ/ντή υπήρξε ότι όλα τα παραπάνω θα έχουν ολοκληρωθεί εντός δύο μηνών, δηλαδή μέχρι τα τέλη Ιουλίου 2011. Στη συνέχεια, υπήρξε ενημέρωση σχετικά με το προσφάτως θεσπισθέν

νομοθετικό πλαίσιο όσον αφορά την ίδρυση υπηρεσίας ασύλου και υπηρεσίας πρώτης υποδοχής. Έχουν ήδη επιλεγεί οι δύο Διευθυντές, αντιστοίχως, ενώ έχουν δημοσιευθεί ανακοινώσεις- προσκλήσεις για τη στελέχωσή τους.

Όσον αφορά την διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων ασύλου, αυτή τη στιγμή στην Διεύθυνση Αλλοδαπών Αθηνών (Πέτρου Ράλλη) οι σχετικές συνεντεύξεις σύμφωνα με την διαδικασία του Π.Δ. 114/2010 διενεργούνται από δέκα (10) βαθμοφόρους σε α' βαθμό, και έχουν συγκροτηθεί και λειτουργούν δύο (2) Επιτροπές σε β' βαθμό για την εξέταση των προσφυγών μετά την έναρξη ισχύος του ανωτέρω προεδρικού διατάγματος και τρεις (3) Επιτροπές για τα εκκρεμή αιτήματα. Παράλληλα, σύμφωνα με την ενημέρωση, που είχαμε, καταβάλλεται προσπάθεια ώστε να υπάρξει σύστημα διαχωρισμού των εκκρεμών αιτημάτων ασύλου σε ενεργά και ανενεργά, ώστε να εξομαλυνθεί η όλη διαδικασία εξέτασης. Αναφέρθηκε επίσης, ότι υπάρχει και η συνδρομή του νέου Ευρωπαϊκού Γραφείου Υποστήριξης Ασύλου (EASO), από το οποίο έχουν αποσταλεί τέσσερις (4) εμπειρογνώμονες στην Διεύθυνση Αλλοδαπών Αθηνών (Π. Ράλλη), προκειμένου να συνδράμουν στην διαδικασία ασύλου και την εκπαίδευση του προσωπικού.

Τόσο κατά την ανωτέρω συνάντηση, όσο και σε επόμενη ευρεία σύσκεψη με αρμοδίους φορείς που πραγματοποιήθηκε στις 06.06.2011 στα γραφεία του ΣτΠ παρουσία και του Προέδρου της ΕΕΔΑ, υπήρξε ενημέρωση για την χρηματοδότηση δράσεων από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και το Υπουργείο Υγείας με πόρους της Ε.Ε. στο πλαίσιο των εκτάκτων μέτρων, όπως προγράμματα νομικής συνδρομής και monitoring στις περιοχές των Νομών Έβρου και Ροδόπης, στα οποία συμμετέχει και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, καθώς και η αποστολή 5 μονάδων με ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό και 2 κινητές μονάδες του ΚΕΛΠΝΟ στα σημεία εισόδου για την παροχή ιατρικής φροντίδας.

V. Προτάσεις για την λήψη μέτρων επείγοντος χαρακτήρα για την αντιμετώπιση της παρούσας κατάστασης

Παρά το γεγονός ότι οι προαναφερθείσες δράσεις και δεσμεύσεις στα σημεία εισόδου αποτελούν ένα σημαντικό βήμα προς την αντιμετώπιση των υφιστάμενων προβλημάτων, δεν φαίνεται να έχουν επιφέρει μέχρι σήμερα σημαντικές αλλαγές στην αποτελεσματική διαχείριση των μικτών ροών και στην διαδικασία ασύλου. Όπως έχει ήδη επισημανθεί, ο ιδιαίτερος μεγάλος αριθμός των εισερχομένων αλλοδαπών, είναι δύσκολα διαχειρίσιμος για μία χώρα με τις υποδομές και τις εν γένει δυνατότητες της Ελλάδας.

Εκτός, όμως, από την γενική διαπίστωση ότι τα ζητήματα της αποτελεσματικής διαχείρισης των προβλημάτων αυτών θα πρέπει να αποτελέσουν στο άμεσο μέλλον αντικείμενο διαπραγμάτευσης από τις ελληνικές αρχές σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να ενεργοποιήσουν τα αρμόδια όργανα και τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. ώστε να συνδράμουν την χώρα μας στην διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου και την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων αυτών, στην παρούσα φάση υπάρχει αδήριτη ανάγκη για την λήψη άμεσων μέτρων για την αποτελεσματικότερη διαχείρισή τους.

Συγκεκριμένα, αναφορικά με την διαχείριση των μικτών ροών στα σημεία εισόδου, διαπιστώνεται καθυστέρηση τόσο στον σχεδιασμό, όσο και στην υλοποίηση δράσεων, κυρίως σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης. Θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι η αντιμετώπιση των ζητημάτων, τα οποία έχουν ήδη αναφερθεί δεν αποτελεί θέμα των τοπικών αρχών στα σημεία εισόδου, ούτε είναι δυνατόν να αντιμετωπισθεί μόνο από τις εκεί αρμόδιες αρχές. Επίσης, όπως, δυστυχώς έχει αποδειχθεί η ανεπάρκεια του συστήματος και οι ελλείψεις στα σημεία εισόδου εκτός από την συστηματική παραβίαση δικαιωμάτων, οι οποία έχει διαπιστωθεί από διεθνείς και ευρωπαϊκούς φορείς, προκαλούν προβλήματα και στην ίδια την χώρα.

Είναι αυτονόητο ότι τα προβλήματα αυτά δεν σταματούν στα σημεία εισόδου, καθώς αρκεί κανείς μόνο να αναφερθεί στην κατάσταση, η οποία

παρατηρείται στα μεγάλα αστικά κέντρα και ιδίως στο κέντρο της Αθήνας, αλλά και στα σημεία εξόδου στην χώρα, όπως τα λιμάνια της Πάτρας και της Ηγουμενίτσας. Δεδομένης και της παρούσας οικονομικής συγκυρίας, με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται σε επίπεδο κοινωνικών αντιδράσεων, δεν είναι δυνατόν να μην γίνεται προσπάθεια σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης για την εξεύρεση κατάλληλων λύσεων, και όχι στην συνέχιση των αποτυχημένων πρακτικών, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό έχουν συμβάλει στην δημιουργία μίας κατάστασης, η οποία καταλήγει να παραβιάζει τα δικαιώματα όλων όσων βρίσκονται στην χώρα ανεξαρτήτως χώρας προέλευσης.

VI. Προτάσεις

Κατόπιν των ανωτέρω κρίνονται απαραίτητα:

- Η υλοποίηση των δεσμεύσεων που έχουν ήδη εξαγγελθεί από τους αρμοδίους στην από 25.5.2011 συνάντηση με τον ΣτΠ (βλ. κεφ. IV του παρόντος) για άμεσα συγκεκριμένα μέτρα, εντός του χρονοδιαγράμματος που τέθηκε.
- Άμεση ανάγκη σχεδιασμού δράσεων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της κατάστασης στα σημεία εισόδου από την κεντρική διοίκηση σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς και την κοινωνία των πολιτών για την υλοποίησή τους, καθώς και την εποπτεία της εφαρμογής των ανωτέρω δράσεων.
- Άμεση αξιοποίηση και εντατικοποίηση των διαδικασιών της χρηματοδότησης της ΕΕ για λήψη έκτακτων μέτρων με διαδικασίες πρόσοφρες για την αντιμετώπιση των τρεχουσών αναγκών, όπως είναι η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, η παροχή κατάλληλων υπηρεσιών, ο εντοπισμός των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και ευπαθών ατόμων (π.χ. ασυνόδευτα ανήλικα, θύματα παράνομης διακίνησης ανθρώπων, άτομα με προβλήματα υγείας κλπ.)
- Εξεύρεση κατάλληλων δομών κράτησης, καθώς και δομών υποδοχής και φιλοξενίας ατόμων, που χρήζουν ειδικής μέριμνας (π.χ. αιτούντες άσυλο, ασυνόδευτα ανήλικα, θύματα παράνομης διακίνησης κλπ.)

- Άμεση εφαρμογή των διαδικασιών καταγραφής και εντοπισμού των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και των ευπαθών ομάδων στον απολύτως αναγκαίο χρόνο.
- Εξασφάλιση της πρόσβασης στην διαδικασία ασύλου και βελτίωση της διαδικασίας ασύλου (π.χ. θέσπιση νομοθετικού πλαισίου για την πρόσληψη διερμηνέων, εξειδικευμένο προσωπικό, βελτίωση της διαδικασίας κλπ.)
- Εξορθολογισμός του συστήματος κράτησης, κυρίως προς την κατεύθυνση της εφαρμογής των προβλεπόμενων εναλλακτικών μέτρων για τους αιτούντες άσυλο, τα ασυνόδευτα ανήλικα, τις ευπαθείς ομάδες, και τις ανέφικτες απελάσεις, καθώς μέχρι σήμερα η κράτηση δεν έχει καταφέρει να εξυπηρετήσει τον σκοπό για τον οποίο επιβάλλεται, και ειδικότερα την εξέταση του αιτήματος ασύλου, αλλά ακόμα και την απομάκρυνση από την χώρα, αλλά αντιθέτως έχει προκαλέσει σειρά καταδικαστικών αποφάσεων για την χώρα μας από το ΕΔΔΑ.
- Δημιουργία δικτύων συνεργασίας μεταξύ των αρμοδίων φορέων της κεντρικής διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης με εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών με σκοπό τη διαβούλευση και άμβλυνση των αντιθέσεων και αντιδράσεων που έχουν εγερθεί από τις τοπικές κοινωνίες κατά της ίδρυσης Κέντρων Πρώτης Υποδοχής.
- Στελέχωση των αρμοδίων υπηρεσιών, και κυρίως της ΕΛ.ΑΣ., με κατάλληλο και επαρκές προσωπικό, καθώς και παροχή υπηρεσιών υγείας και νομικής συνδρομής σε συνεργασία με τοπικούς φορείς (π.χ. αυτοδιοίκηση, νοσοκομείο, ιατρικό και δικηγορικό σύλλογο) και οργανώσεις, που δραστηριοποιούνται στο πεδίο.
- Πλήρης και αποτελεσματική λειτουργία της διαδικασίας οικειοθελούς επαναπατριsmού, η οποία θα εξασφαλίζει την ασφαλή επιστροφή στις χώρες προέλευσης, για όσους δηλώνουν την πρόθεση επιστροφής.
- Ανάγκη επανασχεδιασμού του συνολικού συστήματος διαχείρισης των μικτών ροών στα σημεία εισόδου, δεδομένου ότι η μέχρι τώρα εμπειρία των εμπλεκόμενων φορέων σε συνδυασμό με την παρούσα κατάσταση καταδεικνύει την αναποτελεσματικότητά του.

Συνοψίζοντας η ΕΕΔΑ και ο ΣτΠ θέλουν να επισημάνουν ότι η δεν είναι πλέον δυνατή η συνέχιση των «παλαιών» και εκ του αποτελέσματος παντελώς αποτυχημένων πρακτικών, που όχι μόνο δεν αποτελούν λύση στην διαχείριση του φαινομένου των μικτών μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στα σημεία εισόδου, αλλά αντιθέτως έχουν συμβάλει στην εξάπλωση των συνεπειών αυτών σε όλη την χώρα και κυρίως στο κέντρο της Αθήνας και τα σημεία εξόδου, όπως η Πάτρα και η Ηγουμενίτσα.

Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι οι πρόσφατες νομοθετικές πρωτοβουλίες και ιδιαιτέρως ο Ν. 3907/2011, αναδεικνύουν τη σημαντική προσπάθεια της χώρας για τον εξορθολογισμό του συστήματος της διαχείρισης των μικτών ροών. Προκειμένου όμως να εφαρμοστούν οι προβλεπόμενες διαδικασίες, όπως ήδη αναφέρθηκε, είναι αναγκαία η λήψη μέτρων, και ειδικότερα η στελέχωση των υπηρεσιών με το απαραίτητο ανθρώπινο δυναμικό, η δημιουργία κατάλληλων υποδομών, καθώς και συστηματική συνεργασία και παρακολούθηση εκ μέρους της κεντρικής διοίκησης, προϋποθέσεις απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή του.

Τέλος, η ΕΕΔΑ και ο ΣτΠ παραμένουν στην διάθεση των αρμοδίων φορέων και δηλώνουν την διαθεσιμότητά τους για περαιτέρω συνεργασία προκειμένου να αναζητηθούν οι κατάλληλες λύσεις για τα ανωτέρω θέμα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΑΥΤΟΨΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΩΣ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ Ν. ΕΒΡΟΥ ΚΑΙ ΡΟΔΟΠΗΣ

I. Νομός Έβρου

A) Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Τυχερού

Το Τμήμα αποτελείται από δύο χώρους με ελλιπέστατη υποδομή, οι οποίοι στεγάζουν τις αστυνομικές δυνάμεις, καθώς και από τα κρατητήρια, τα οποία παρουσιάζουν τραγική εικόνα. Στο πατάρι του κυρίως δωματίου όπου στεγάζονται οι αστυνομικοί έχει οργανωθεί από την ΜΚΟ «Γιατροί χωρίς Σύνορα» πρόχειρο ιατρείο με δυνατότητα στοιχειώδους ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Παραπλεύρως του κτίσματος υπάρχουν δύο προκατασκευασμένοι χώροι στους οποίους διεξάγονται συνεντεύξεις από αξιωματούχους της FRONTEX, προκειμένου να διαπιστωθεί η εθνικότητα των κρατούμενων αλλοδαπών.

Ειδικότερα ζητήματα τα οποία αναδείχθηκαν, από την περιήγηση του κλιμακίου στους χώρους, αλλά και από τις συζητήσεις με τους αρμοδίους αστυνομικούς και τους κρατούμενους, αποτελούν τα ακόλουθα:

Μολονότι η μέγιστη χωρητικότητα των κρατητηρίων ανέρχεται σε 80 άτομα, την ημέρα της επίσκεψης κρατούνταν 122 αλλοδαποί διαφόρων εθνικοτήτων, κυρίως Γκάνας, Νιγηρίας, Ιράκ, σε τρεις διακριτούς χώρους.

Στον έναν χώρο συνωστίζονταν οι κρατούμενοι, άνδρες και γυναίκες μαζί, οι οποίοι πρόκειται να περάσουν από τη συνέντευξη της FRONTEX, καθήμενοι ή ξαπλωμένοι στο πάτωμα. Η αίθουσα δεν είχε επαρκή φωτισμό, εξαερισμό και θέρμανση και η ατμόσφαιρα ήταν πνιγηρή. Να σημειωθεί ότι στον χώρο υπήρχε ένα (1) καρτοκινητό τηλέφωνο. Λόγω της αδυναμίας συνεχούς πρόσβασης σε χώρο υγιεινής (τουαλέτα), παρατηρείται το φαινόμενο οι κρατούμενοι αλλοδαποί να βγαίνουν στο προαύλιο, για τις

σωματικές τους ανάγκες ή στην άκρη του διαδρόμου μπροστά από το χώρο φύλαξης, γεγονός το οποίο υπέπεσε και στην αντίληψη του κλιμακίου κατά την ώρα της επίσκεψης.

Στους υπόλοιπους δύο θαλάμους, οι οποίοι, επίσης, δεν πληρούσαν τις στοιχειώδεις προϋποθέσεις διαβίωσης ούτε για μία ημέρα (έλλειψη φωτισμού και εξαερισμού, μη τήρηση οποιωνδήποτε κανόνων υγιεινής και καθαριότητας), κρατούνταν αλλοδαποί, οι οποίοι ενέπιπταν σε άλλες κατηγορίες, όπως αιτούντες άσυλο ή υπό απέλαση.

Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των αστυνομικών οργάνων, οι αλλοδαποί κρατούμενοι δεν παραμένουν περισσότερο από 3-15 ημέρες, λόγω της ανεπάρκειας των χώρων και των δυσμενών συνθηκών διαβίωσης σε αυτούς. Ωστόσο, τόσο από τον έλεγχο των βιβλίων όσο και από συζητήσεις με κρατούμενους προέκυψε ότι πολλοί από αυτούς παρέμεναν στους χώρους κράτησης επί δύο, τρεις έως και πέντε μήνες. Χαρακτηριστικά, εντοπίσθηκαν δύο Νιγηριανοί αιτούντες άσυλο, οι οποίοι είχαν υποβάλει αίτημα ασύλου από τις 24.2.2011 και παρέμεναν κρατούμενοι μέχρι την ημέρα της επίσκεψης του κλιμακίου (19.3.2011).

Στο επίμαχο Τμήμα δεν επιτρέπεται ο προαυλισμός των κρατουμένων, με προφανείς συνέπειες στη ψυχολογική κατάσταση των κρατουμένων, αλλά και στις σχέσεις τόσο μεταξύ τους όσο και με τους αστυνομικούς. Τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν από τα αρμόδια αστυνομικά όργανα όσον αφορά την πρακτική αυτή, εστιάστηκαν στην αδυναμία ελέγχου των κρατουμένων λόγω του μειωμένου αριθμού αστυνομικών.

Ιατροφαρμακευτική φροντίδα παρέχεται από έναν γιατρό και μία νοσηλεύτρια, ενώ, σύμφωνα πάντα με την ίδια πληροφόρηση, το Κέντρο επισκέπτονται κοινωνικός λειτουργός και ψυχολόγος.

Επιπλέον, όπως τονίσθηκε από τα αρμόδια αστυνομικά όργανα η πρόσφατη κατάργηση της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, η οποία μέχρι τότε ήταν αρμόδια για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών του Κέντρου, επέτεινε ακόμη περισσότερο τις κακές συνθήκες λειτουργίας του Κέντρου, ιδιαίτερα όσον αφορά τη χορήγηση βασικών ειδών πρώτης ανάγκης.

Τέλος, η αστυνομική δύναμη του Τμήματος ανέρχεται περίπου σε 40 άτομα, τα οποία κατανέμονται ανά βάρδια τέσσερα άτομα, ιδιαίτερα μικρός αριθμός για τις ανάγκες του Τμήματος.

Θα πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα ότι οι αστυνομικοί, τόσο σε αυτό το Τμήμα, αλλά και στα υπόλοιπα της περιοχής, καλούνται να ανταποκριθούν σε ποικίλες υποχρεώσεις, πολλές από τις οποίες ξεφεύγουν από την τυπική έννοια αστυνομικών καθηκόντων. Είναι επιφορτισμένοι τόσο με τη διενέργεια διοικητικών διαδικασιών όσο και με τη διαχείριση των καθημερινών και κοινωνικών αναγκών των κρατουμένων. Η διανομή φαγητού ή ειδών υγιεινής, η φροντίδα ακόμη και για την στοιχειώδη καθαριότητα, ενίοτε, των χώρων, η φύλαξη αυτών, οι τρέχουσες διοικητικές υποχρεώσεις σε συνδυασμό με τις ανυπόφορες συνθήκες παραμονής στα επίμαχα Τμήματα, δημιουργούν καταστάσεις άγχους και απελπισίας, οι οποίες δοκιμάζουν ή και ξεπερνούν τα όρια αντοχής των αστυνομικών οργάνων.

B) Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Φερών

Το Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Φερών ανήκει στην αρμοδιότητα της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αλεξανδρούπολης και καλύπτει τις ανάγκες της ευρύτερης περιοχής Θράκης και Ανατολικής Μακεδονίας. Το τμήμα έχει προσωπικό 103 άτομα, με 10-12 άτομα σε κάθε βάρδια.

Οι διοικητικές υπηρεσίες στεγάζονται σε ένα διώροφο κτίριο, παλαιάς κατασκευής και ο χώρος κράτησης είναι μία ισόγεια πρόχειρη κατασκευή, αποτελούμενη από τρεις θαλάμους κράτησης, δύο εκ δεξιών της εισόδου του χώρου, με ενιαίο μικρό προαύλιο χώρο και ένα εξ αριστερών, με επίσης μικρό προαύλιο χώρο. Ο εν λόγω χώρος κράτησης έχει συνολική χωρητικότητα 40 ατόμων. Το τμήμα διαθέτει έναν ιατρό, έναν νοσοκόμο, έναν ψυχολόγο, δύο διερμηνείς και έναν υπάλληλο της FRONTEX.

Κατά την επίσκεψή μας διαπιστώσαμε ότι στους χώρους κρατούνταν 37 γυναίκες και 89 άντρες, συνολικά δηλαδή υπήρχαν 126 κρατούμενοι αλλοδαποί, κυρίως από το Μαρόκο, Αλγερία, Άγιο Δομήνικο και Ιράκ. Ο

χρόνος κράτησης κυμαινόταν μέχρι πρόσφατα από 2-5 μήνες, ενώ κατά την περίοδο της επίσκεψής μας ο χρόνος αυτός είχε μειωθεί στους 1-2 μήνες λόγω του συνεχώς αυξανόμενου αριθμού των κρατουμένων. Στο χώρο κρατούνταν δύο ασυνόδευτα ανήλικα, ένα συνοδευόμενο από τον πατέρα του καθώς και ένα ανδρόγυνο. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι μας επισημάνθηκαν οι σοβαρές επιπτώσεις της απουσίας αποτελεσματικού συστήματος διαπίστωσης της ανηλικότητας αλλά και της εν γένει εφαρμογής του νομοθετικού πλαισίου περί ασυνόδευτων ανηλίκων. Το πρόβλημα του συνωστισμού ήταν ιδιαίτερα έντονο ενώ οι κρατούμενοι ήταν αναγκασμένοι να κοιμούνται ακόμη και στους προαύλιους χώρους. Υπήρξε προσπάθεια διαχωρισμού ανδρών και γυναικών, στο βαθμό που κρατούνταν στους δύο ξεχωριστούς θαλάμους, που βρίσκονται εκ δεξιών της εισόδου, οι οποίοι ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, επικοινωνούν με ενιαίο προαύλιο, καθώς περαιτέρω οι πόρτες των χώρων είναι ανοιχτές συνεχώς. Ως εκ τούτου, η κράτηση είναι ουσιαστικά μικτή. Στον τρίτο θάλαμο που βρίσκεται εξ αριστερών της εισόδου κρατούνταν αποκλειστικά άνδρες Αφρικανικής καταγωγής.

Τέλος, η αστυνομική δύναμη του Τμήματος ανέρχεται περίπου σε 103 άτομα, τα οποία κατανέμονται ανά βάρδια δέκα έως δώδεκα άτομα. Ωστόσο, έντονο ήταν το αίσθημα του άγχους, της κόπωσης και της απελπισίας εκ μέρους των αστυνομικών οργάνων, οι οποίοι αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα, όπως αυτά ήδη αναφέρθηκαν στο υπό στοιχείο Α1 του παρόντος. Ιδιαίτερος μας επισημάνθηκαν οι δυσμενείς επιπτώσεις της αδυναμίας μετάθεσης των υπηρετούντων αστυνομικών για πέντε έτη από την αλλαγή του σχετικού νομοθετικού πλαισίου περί (πρώην) συνοριοφυλάκων.

Γ) Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Σουφλίου

Το Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Σουφλίου ανήκει στην αρμοδιότητα της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αλεξανδρούπολης και καλύπτει τις ανάγκες της ευρύτερης περιοχής Θράκης και Ανατολικής Μακεδονίας. Το τμήμα

έχει προσωπικό 66 άτομα, με έξι άτομα σε κάθε βάρδια. Σημειώνεται ότι κλιμάκιο του ΣτΠ είχε επισκεφθεί και παλαιότερα το εν λόγω Τμήμα, κατά το χρονικό διάστημα 25-30 Ιουνίου 2007.¹²

Παρά το γεγονός ότι οι αστυνομικές υπηρεσίες στεγάζονται πλέον σε ένα πρόσφατα ανεγερθέν διώροφο κτίριο, το οποίο φαίνεται να πληροί ικανοποιητικώς τις ανάγκες της υπηρεσίας, οι δομές κράτησης των αλλοδαπών παραμένουν οι ίδιες και δεν έχουν βελτιωθεί ούτε στο ελάχιστο τα τελευταία χρόνια. Ο χώρος κράτησης των αλλοδαπών παραμένει *μια πρόχειρη κατασκευή αποτελούμενη από δύο χώρους* με πέτρινα κρεβάτια και έναν μικρό προθάλαμο. Η *μέγιστη χωρητικότητα* των κρατητηρίων ανέρχεται *σε 36 άτομα*, (σύμφωνα με τον επικεφαλής της υπηρεσίας), πάντα ωστόσο υπό την προϋπόθεση ότι οι χώροι αυτοί προορίζονται για ολιγοήμερη κράτηση καθώς σε καμία περίπτωση δεν πληρούν τις προδιαγραφές χώρου μακρόχρονης παραμονής.

Ωστόσο, κατά την επίσκεψή μας διαπιστώσαμε ότι ο χώρος αυτός είχε μετατραπεί σε χώρο μακρόχρονης διοικητικής, κατά κύριο λόγο, κράτησης (διάρκειας, κατά μέσο όρο 3 και 4 μήνες). Η μακρόχρονη παραμονή των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών, σε συνδυασμό με τον συνωστισμό που διαπιστώσαμε κατά την επίσκεψή μας, *καθώς κρατούνταν 56 άτομα* (Μαροκινοί, Αλγερινοί και Σύριοι στο μεγαλύτερο ποσοστό), διοικητικοί κρατούμενοι κατά κύριο λόγο (συμπεριλαμβανομένου ενός μικρού αριθμού ποινικών κρατουμένων) καθιστούσαν τις συνθήκες κράτησης στο εν λόγω Τμήμα απαράδεκτες. Το μεγαλύτερο ποσοστό των κρατουμένων κοιμόταν στο πάτωμα μέσα στους δύο χώρους κράτησης αλλά και στον προθάλαμο, ο οποίος υποκαθιστούσε τον προαυλισμό, στον βαθμό που οι δυο χώροι κράτησης ήταν ανοιχτοί και οι αλλοδαποί μπορούσαν καθόλη την διάρκεια της ημέρα να κινούνται μεταξύ αυτών και του προθαλάμου. Από τους δυο χώρους υγιεινής (τουαλέτα-ντους), ο ένας ήταν εκτός λειτουργίας, με αποτέλεσμα το σύνολο των κρατουμένων να εξυπηρετείται από τον έναν χώρο, γεγονός το οποίο είναι εκ των πραγμάτων αδύνατο, με όλες τις συνέπειες που αυτό επιφέρει για τις συνθήκες υγιεινής.

¹² Βλ. http://www.synigoros.gr/allodapoi/pdfs/autopsia_thraki_29_01.pdf.

Σημειώνεται ότι για λόγους ασφαλείας, όπως μας ελέχθη, δεν επιτράπη στο κλιμάκιο να εισέλθει στον προθάλαμο και τους χώρους κράτησης και η επαφή με τους κρατούμενους έγινε στην είσοδο του προθαλάμου, «πίσω από τα κάγκελα».

Για λόγους ασφαλείας επίσης, λόγω αδυναμίας διαχείρισης του αριθμού των κρατούμενων, σύμφωνα με τον επικεφαλής του Τμήματος, ο προαυλισμός εξαρτάται κάθε φορά αποκλειστικά από τον αριθμό των κρατούμενων, παρότι υπάρχει περιφραγμένος προαύλιος χώρος, ο οποίος φαίνεται να πληροί τις ελάχιστες προδιαγραφές ασφαλείας. Οι επικαλούμενοι λόγοι ασφαλείας, ενδεχομένως προσχηματικοί, εκ μέρους των αστυνομικών οργάνων, οι οποίοι αποκλείουν τον προαυλισμό των αλλοδαπών φαίνεται, σε μεγάλο βαθμό να ενισχύονται από την αυξημένη ποινική ευθύνη των οργάνων σε περίπτωση απόδρασης διοικητικού κρατούμενου, η οποία είναι ίδια με εκείνη σε περίπτωση απόδρασης ποινικού κρατούμενου. Ως εκ τούτου, ο προαυλισμός φαίνεται να γίνεται, σχεδόν αποκλειστικά, στον προθάλαμο.

Υπό τις ανωτέρω συνθήκες εκφεύγει των ορίων φαντασίας το γεγονός ότι, σύμφωνα με τον επικεφαλής, ο αριθμός των κρατούμενων στον εν λόγω χώρο ανήλθε κατά το πρόσφατο παρελθόν στα 150 άτομα.

Ο διαπιστωθείς σοβαρός συνωστισμός των αλλοδαπών με όλες τις συνέπειες που αυτός, σχεδόν νομοτελειακά, επέφερε στις συνθήκες υγιεινής και κράτησης αλλά και στην δυνατότητα προαυλισμού αποτυπώνει και επιβεβαιώνει, δυστυχώς, τους προβληματισμούς του ΣτΠ, όπως αυτοί είχαν εκφραστεί στην από 29.10.2007 έκθεση αυτοψίας στο ίδιο Τμήμα.

Σε κάθε περίπτωση οι πληροφορίες που λάβαμε περί ύπαρξης μίας θέσης ιατρού, νοσοκόμου και ψυχολόγου είναι ενθαρρυντικές, ωστόσο, δεν φαίνεται να δύνανται να αντισταθμίσουν ή απαλύνουν τις απάνθρωπες και εξευτελιστικές συνθήκες κράτησης.

Δ) Κέντρο Κράτησης στο Φυλάκιο Ορεστιάδας (Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Κυπρίνου)

Στην περιοχή Φυλάκιο της Ορεστιάδας (Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Κυπρίνου) λειτουργεί από τις αρχές του έτους 2007 το Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών, το οποίο καλύπτει τις ανάγκες της ευρύτερης περιοχής Θράκης και Ανατολικής Μακεδονίας.

Εκτός από το ανωτέρω κέντρο, εξακολουθούν να κρατούνται αλλοδαποί και στα κρατητήρια των κατά τόπον Τμημάτων Συνοριακής Φύλαξης (π.χ. Φερών, Σουφλίου, Τυχερού, Μεταξάδων, Νέου Χειμωνίου κλπ.) είτε μέχρι να αφεθούν ελεύθεροι, είτε μέχρι να μεταχθούν στο Φυλάκιο. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι σε περίπτωση άφιξης νέων κρατουμένων, κρατούμενοι από το Φυλάκιο μεταφέρονται στα κρατητήρια των προαναφερθέντων τμημάτων συνοριακής φύλαξης.

Κατά τον χρόνο της επίσκεψης (18.03.2011), στο Κέντρο Κράτησης κρατούνταν 412 αλλοδαποί (317 άνδρες, 29 γυναίκες και 66 ανήλικοι) διαφόρων εθνικοτήτων (π.χ. Αίγυπτος, Αλγερία, Ακτή Ελεφαντοστού, Αφγανιστάν, Μιανμάρ, Γεωργία, Ιορδανία, Ιράκ, Ιράν, Κίνα, Κονγκό, Λιβύη, Μαρόκο, Νιγηρία, Πακιστάν, Συρία, Τυνησία, Παλαιστίνη κλπ). Όπως ενημερωθήκαμε, κατά τους προηγούμενους μήνες ο αριθμός κρατουμένων ήταν σχεδόν ο διπλάσιος (σημ.: η δυναμικότητα του κέντρου είναι 300 άτομα).

Να σημειωθεί επίσης ότι κατά τον χρόνο της επίσκεψης στο Φυλάκιο κρατούνταν 66 ασυνόδευτοι ανήλικοι για ιδιαίτερος μεγάλο χρονικό διάστημα (σημ.: περίπου 5 μήνες), επειδή δεν υπήρχαν θέσεις σε ξενώνες ή κέντρα φιλοξενίας ανηλίκων ώστε να μεταφερθούν εκεί.

Στο κέντρο υπάρχει επίσης κλιμάκιο της FRONTEX, το οποίο σε συνεργασία με άνδρες της ΕΛ.ΑΣ διενεργεί την καταγραφή των νεοεισερχόμενων αλλοδαπών. Για τις ανάγκες της καταγραφής έχει δημιουργηθεί και ειδικός χώρος, όπου διενεργείται η σχετική διαδικασία (π.χ. καταγραφή προσωπικών στοιχείων, προσωπική συνέντευξη, λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων κλπ.). Αντιπροσωπεία της FRONTEX βρίσκεται

στην περιοχή από το καλοκαίρι του 2010 στο πλαίσιο συνδρομής των ελληνικών αρχών στα θέματα ελέγχου των συνόρων και της εφαρμογής της Συνθήκης Schengen.

Το Κέντρο Κράτησης στο Φυλάκιο Ορεστιάδας, ενώ κατά την έναρξη της λειτουργίας του είχε ανακαινισθεί πλήρως, ήδη εμφανίζει σοβαρές φθορές και προβλήματα στην συντήρηση και λειτουργία του, κυρίως λόγω της κράτησης ιδιαιτέρως μεγαλύτερου αριθμού ανθρώπων. Η κράτηση των αλλοδαπών λαμβάνει χώρα σε επτά (7) θαλάμους με εσωτερικές τουαλέτες και ντους. Κατά τον χρόνο της επίσκεψης, οι γυναίκες και οι ασυνόδευτοι ανήλικοι κρατούνταν σε ξεχωριστούς θαλάμους. Οι συνθήκες κράτησης λόγω του υπερπληθυσμού ήταν ιδιαιτέρως προβληματικές. Επίσης, σύμφωνα με την ενημέρωση, την οποία είχαμε από τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές, δεν γίνεται προαυλισμός των κρατουμένων λόγω του μεγάλου αριθμού αυτών και της μη ύπαρξης επαρκούς προσωπικού για την φύλαξή τους.

Όπως ενημερωθήκαμε, το προσωπικό φύλαξης (αστυνομικοί) είναι πενήντα πέντε (55) άτομα και απασχολούνται οκτώ (8) άτομα στην κάθε βάρδια.

Στον χώρο υπάρχει ιατρείο και αναρρωτήριο. Ενημερωθήκαμε ότι εκεί υπηρετούν ένας (1) ιατρός, ένας (1) νοσηλευτής και ένα (1) ψυχολόγος. Ήδη από τον Μάρτιο του 2011, υπάρχει εγκατεστημένη κινητή μονάδα του Υπουργείου Υγείας για την εξέταση των νεοεισερχόμενων αλλοδαπών.

Κατά την επίσκεψή μας ενημερωθήκαμε για τα προβλήματα, που υπάρχουν στην κάλυψη των λειτουργικών αναγκών του κέντρου. Συγκεκριμένα διαπιστώθηκε ότι υπάρχει σημαντικό πρόβλημα στην χρηματοδότηση της λειτουργίας του κέντρου εξαιτίας της πρόσφατης αλλαγής του νομοθετικού πλαισίου και της κατάργησης της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, η οποία μέχρι τότε ήταν αρμόδια για την κάλυψη των σχετικών δαπανών σε συνεργασία με το Υπουργείο Εσωτερικών. Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε ότι λόγω της έλλειψης χρηματοδότησης και της μη εξόφλησης οφειλών στους προμηθευτές υπάρχουν βασικές ελλείψεις σε είδη πρώτης ανάγκης (π.χ. χαρτί υγείας, είδη υγιεινής, κλινοσκεπάσματα κλπ). Επίσης ανησυχία εκφράστηκε και για την συνέχιση της τροφοδοσίας

και της οίτισης λόγω του γεγονότος ότι η σύμβαση, που είχε συναφθεί με ιδιωτική εταιρεία catering θα έληγε μέσα στις επόμενες ημέρες.

Αναφέρθηκαν επίσης προβλήματα, τα οποία υπάρχουν στην ενημέρωση και την επικοινωνία με τους κρατούμενους, λόγω της έλλειψης διερμηνέων.

Από τις συζητήσεις, τις οποίες είχαμε με κρατούμενους δεν φάνηκε να είναι ιδιαίτερος ενημερωμένοι σχετικά με την διαδικασία ασύλου. Επίσης δεν υπήρχε επαρκής ενημέρωση ούτε για τους λόγους κράτησής τους, την διάρκεια αυτής κλπ. Περαιτέρω θα πρέπει να αναφερθεί ότι κάποιοι κρατούμενοι διαμαρτύρονταν ότι είχαν δώσει χρήματα σε δικηγόρους για την υποβολή αιτήματος ασύλου ή αντιρρήσεων κατά της κράτησής τους χωρίς όμως να έχουν προβεί σε καμία ενέργεια για την εκπροσώπησή τους ή την προστασία των δικαιωμάτων τους.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι κατά την επίσκεψη στο κέντρο συναντήσαμε και αλλοδαπούς, οι οποίοι είχαν εμφανή σημάδια αυτοτραυματισμού (κόψιμο με αιχμηρά αντικείμενα). Όπως μας ενημέρωσαν οι ίδιοι, αλλά και οι αστυνομικοί, ο αυτοτραυματισμός τους έγινε σε εκδήλωση διαμαρτυρίας για την παράταση της κράτησής τους, ενώ οι ίδιοι είχαν εκφράσει την επιθυμία τους να επιστρέψουν στις χώρες προέλευσής τους (βλ. Αίγυπτο, Μαρόκο, Τυνησία).

E) Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Νέου Χειμωνίου

Κατά την επίσκεψή μας (18.03.2011) στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Νέου Χειμωνίου, συνολικής χωρητικότητας 15 ατόμων, κρατούνταν 12 άτομα.

Όπως μας ενημέρωσαν οι αστυνομικοί, η πλειοψηφία των κρατούμενων, που βρίσκονταν εκεί, έχει μεταφερθεί από άλλα κέντρα κράτησης και κυρίως από το κέντρο κράτησης στο Φυλάκιο λόγω μη ύπαρξης θέσεων εκεί. Μας πληροφόρησαν ότι αυτό αποτελεί συνήθη πρακτική, δεδομένου του μεγάλου αριθμού των αφίξεων και της έλλειψης

χώρων κράτησης. Επίσης, οι εντολές για την άρση της κράτησής τους γίνονται από την αρμόδια αστυνομική αρχή της Αστυνομικής Διεύθυνσης Ορεστιάδας. Οι κρατούμενοι παραμένουν έγκλειστοι για όσο διάστημα παραμείνουν εκεί, καθώς στο συγκεκριμένο χώρο δεν υπάρχει δυνατότητα προαυλισμού.

Ειδικότερα για τις συνθήκες κράτησης στο ανωτέρω Τμήμα αξίζει να αναφερθεί ότι σε κάποια κελιά δεν υπήρχαν κρεβάτια και οι κρατούμενοι κοιμόντουσαν στο πάτωμα. Διαπιστώθηκαν επίσης σημαντικές ελλείψεις στους χώρους κράτησης (βλ. έλλειψη ντους, έλλειψη θέρμανσης και φυσικού φωτισμού). Περαιτέρω θα πρέπει να αναφερθεί ότι κατά τον χρόνο της επίσκεψης υπήρξαν διαμαρτυρίες από κρατούμενους για ανάρμοστη συμπεριφορά των αστυνομικών (κυρίως λεκτική), αλλά υπήρξαν και καταγγελίες για βιαιοπραγίες σε βάρος τους (π.χ. χαστούκια, τράβηγμα μαλλιών). Διαμαρτυρίες επίσης υπήρξαν από μέρους κάποιων αλλοδαπών για την λανθασμένη καταγραφή της εθνικότητάς τους από το κλιμάκιο της FRONTEX.

Αναφορικά δε με τις διαδικασίες, οι οποίες τηρούνται τόσο για την κράτησή τους, όσο και την διαδικασία ασύλου, οι εκεί υπηρετούντες αστυνομικοί μας ενημέρωσαν ότι δεν έχουν πληροφόρηση για την κατάσταση των κρατουμένων π.χ. τον συνολικό χρόνο της κράτησης, αν έχουν υποβάλει αίτημα ασύλου κλπ., καθώς η μεταγωγή τους γίνεται από την αρμόδια αστυνομική διεύθυνση και εκείνοι είναι αρμόδιοι μόνο για την φύλαξη τους σύμφωνα με τις εντολές που δέχονται. Αναφορικά δε, με την διαδικασία ασύλου και την ενημέρωσή των κρατουμένων για την υποβολή αιτήματος ασύλου, μας πληροφόρησαν ότι έχουν εντολή μόνο για την φύλαξη τους.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι στο συγκεκριμένο τμήμα εντοπίσαμε και τρεις (3) αλλοδαπούς αιτούντες άσυλο, οι οποίοι είχαν υποβάλει αναφορά στον Συνήγορο του Πολίτη σχετικά με προβλήματα στην διαδικασία ασύλου, και είχαν μεταφερθεί εκεί από το Φυλάκιο.

ΣΤ) Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Μεταξάδων

Στο ανωτέρω τμήμα, συνολικής χωρητικότητας 15 ατόμων, κρατούνταν κατά την επίσκεψή μας (18.03.2011) 19 άτομα. Οι εκεί υπηρετούντες αστυνομικοί μας ενημέρωσαν ομοίως ότι οι κρατούμενοι μεταφέρονται από άλλα κέντρα κράτησης, όταν υπάρχει πρόβλημα χώρου.

Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι ούτε στο ανωτέρω κέντρο υπήρχε η δυνατότητα προαυλισμού με συνέπεια οι κρατούμενοι να παραμένουν έγκλειστοι μέχρι να αφεθούν ελεύθεροι ή να μεταφερθούν σε άλλο χώρο κράτησης. Αναφορικά με τα επί μέρους ζητήματα των συνθηκών κράτησης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπήρχαν κλίνες για όλους τους κρατούμενους, αλλά οι συνθήκες υγιεινής ήταν αρκετά άσχημες (π.χ. έλλειψη καθαριότητας, βρώμικα κλινοσκεπάσματα, έλλειψη ειδών υγιεινής κλπ). Στον χώρο υπήρχε θέρμανση, τουαλέτα και ντους.

Ανάμεσα στους κρατούμενους υπήρχαν και απορριφθέντες αιτούντες άσυλο αλλοδαποί. Σχετικά με την διαδικασία ενημέρωσής τους (π.χ. την επίδοση των αποφάσεων, την ενημέρωση για το δικαίωμα άσκησης προσφυγής κλπ.) οι αστυνομικοί δεν ήταν σε θέση να μας ενημερώσουν, καθώς, όπως και οι συνάδελφοι τους στο Νέο Χειμώνιο, μας ενημέρωσαν ότι είναι αρμόδιοι μόνο για την φύλαξή τους και δεν έχουν κάποια άλλη ενημέρωση ή εμπλοκή στην διαδικασία. Οι εντολές και οι προσωπικοί φάκελοι των κρατουμένων κρατούνται στην αρμόδια Αστυνομική Διεύθυνση Ορεστιάδας.

Εντοπίστηκαν επίσης και άτομα, τα οποία αντιμετώπιζαν προβλήματα υγείας. Όπως μας ενημέρωσαν οι αστυνομικοί, στους ανωτέρω κρατούμενους είχε χορηγηθεί φαρμακευτική αγωγή ή/και είχαν προηγουμένως νοσηλευθεί.

Οι αστυνομικοί μας ενημέρωσαν ότι μεταξύ των κρατουμένων υπήρχαν υπόδικοι ή/και κατάδικοι, οι οποίοι κρατούνταν στα κρατητήρια λόγω μη ύπαρξης θέσεων στα σωφρονιστικά καταστήματα της περιοχής.

Τέλος, αναφέρθηκαν τα σημαντικά προβλήματα στην επικοινωνία με τους κρατούμενους, τον εντοπισμό των αναγκών τους και την παροχή σε αυτούς της κατάλληλης προστασίας ελλείψει διερμηνέων.

II. Νομός Ροδόπης

Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών Βέννας

Το εν λόγω Κέντρο Αλλοδαπών, το οποίο βρίσκεται στις παρυφές του Δημοτικού Διαμερίσματος Βέννας του Δήμου Μαρώνειας, στον Νομό Ροδόπης, συνίσταται σε ένα κύριο οικοδόμημα, το οποίο πριν μετατραπεί σε χώρο κράτησης το 2001, χρησίμευε ως χώρος αποθήκευσης σιτηρών στις εγκαταστάσεις του Σιδηροδρομικού Σταθμού Βέννας.

Την ημέρα της επίσκεψης του κλιμακίου κρατούνταν στον χώρο περίπου 202 άνδρες, ενώ σύμφωνα με τον Διοικητή του Κέντρου η μέγιστη χωρητικότητα του Κέντρου είναι 214 άτομα. Η μεγάλη πλειοψηφία των κρατουμένων προέρχονταν από το Ιράκ, τη Συρία, το Πακιστάν, ενώ ανάμεσά τους υπήρχαν και αρκετοί αλλοδαποί εθνικοτήτων Τυνησίας, Αλγερίας, Σομαλίας και Νιγηρίας.

Το κλιμάκιο διαπίστωσε ότι η στέγαση των κρατουμένων γίνεται σε έξι μεγάλους όμορους θαλάμους με επαρκή φωτισμό και εξαερισμό, στον καθέναν από τους οποίους κρατούνταν 30-37 άτομα. Σε κάθε χώρο κράτησης αντιστοιχεί τουαλέτα και ντουζιέρες. Στον κοινό διάδρομο έξω από τους θαλάμους υπήρχαν έξι καρτοκινητά τηλέφωνα, στα οποία είχαν πρόσβαση οι κρατούμενοι. Ο προαυλισμός των κρατουμένων, σύμφωνα με την παρεχόμενη πληροφόρηση από τα αστυνομικά όργανα, διεξάγεται κάθε ημέρα, κυκλικά, στις ώρες 10 π.μ -12μ.μ και 3-5 μ.μ., γεγονός που διαπιστώθηκε και από το κλιμάκιο, αφού κατά το χρόνο της επίσκεψης (δωδεκάτη μεσημβρινή) τμήμα των κρατουμένων προαυλιζόνταν.

Από τις συζητήσεις που είχε το κλιμάκιο με τον Διοικητή του Κέντρου Κράτησης, προέκυψε ότι υπάρχει επάρκεια σε είδη προσωπικής υγιεινής, τα οποία παρέχονται από την περιφέρεια, αλλά δεν υπάρχει συνεργείο καθαρισμού, ενώ οι κουβέρτες και τα στρώματα θα έπρεπε να

ανανεωθούν, λόγω της πολυετούς φθοράς και του ιδιαίτερα ελλιπούς καθαρισμού τους. Όσον αφορά την ιατροφαρμακευτική φροντίδα, αυτή παρέχεται από έναν γιατρό παθολόγο και μία νοσηλεύτρια, οι οποίοι επισκέπτονται το Κέντρο από Δευτέρα μέχρι Παρασκευή, κατά τις ώρες 9πμ-5μ.μ. Επιπλέον, ένας ψυχολόγος παρέχει υποστήριξη στους κρατούμενους. Υπάρχουν δύο μεταφραστές, ενώ η πρόσβαση των δικηγόρων και των εκπροσώπων μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή είναι ανεμπόδιστη.

Κατά την επίσκεψη, παράπονα εκφράσθηκαν από τους κρατούμενους για μακροχρόνια κράτησή τους, η οποία μπορεί να διαρκούσε και μέχρι έξι μήνες. Χαρακτηριστική υπήρξε η περίπτωση Αλγερινών κρατουμένων, οι οποίοι κρατούνταν επί πέντε, ήδη, μήνες, λόγω του γεγονότος ότι δεν είχε διευκρινισθεί ακόμη από τις αρμόδιες υπηρεσίες εάν η απέλασή τους ήταν εφικτή ή όχι.

Εξάλλου, όπως προέκυψε από τη συζήτηση τόσο με τον Διοικητή όσο και τα αστυνομικά όργανα, η αστυνομική δύναμη του Κέντρου ανέρχεται στα είκοσι πέντε άτομα, τα οποία κατανέμονται ανά βάρδια πέντε άτομα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην αντίληψη του κλιμακίου υπέπεσε η ιδιαίτερα ελλιπής υποδομή των γραφείων των αστυνομικών οργάνων. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι δεν υπήρχαν αρκετές καρέκλες για τους αστυνομικούς, με αποτέλεσμα κάποιοι από αυτούς να παραμένουν όρθιοι.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με εκτίμηση των αστυνομικών, η αυτονόμηση του Χώρου Κράτησης της Βέννας από το Τμήμα Σαπών στο οποίο ανήκε, και η στελέχωσή του με ίδια αστυνομικά όργανα θα συντελούσε στην πλέον εύρυθμη λειτουργία του.

Αθήνα, 30 Ιουνίου 2011